

14. Österås, Munkudden, Munsö sn.

Pl. 6.

Litteratur: B 281, L 337. J. Hadorph, Färentuna Häradz Runestenar (1680), nr 20; J. Peringskiöld, Monumenta 3, bl. 245; O. Celsius SR 1, s. 20; Brev från A. Seton till J. G. Liljegren (ATA); V. Dahlgren, Färentuna härad, 1851 (ATA), s. 30; UFT h. 12 (1884), s. 291; E. Brate, Anteckningar (ATA).

Äldre avbildningar: J. Leitz 1676 (hos Hadorph a. a., Peringskiöld a. a. och B 281); Brate 1901 (ATA).

»Munkudden» är Munsöns östligaste udde, mitt emot den lilla ön Munkholmen eller Munken mellan Munsö och Svartsjölandet och mitt för Alby på Svartsjölandet. Numera tycks namnet Munkudden vara okänt: platsen kallas i stället Roparudden eller Badudden. Marken tillhör Österås, ett i nyare tid upprättat gods. Om runstenens plats finnas inga äldre uppgifter. Enligt Dahlgren låg den på Munkudden »kullfallen med ristningen mot jorden». I början av 1900-t. låg den invid stranden, men den flyttades 15 m. upp och restes på södra sidan av udden. — Platsen är utmärkt på Geologiska kartbladet »Södertälje».

Granit. Höjd 1,55 m., bredd (över slingknuten) 1,15 m.; ristningens höjd 1 m., bredd 0,90 m. Ytan är ojäm och skrovlig.

Inskrift:

: tuki : ok : porker : pau · li · · · at : forkun : sun : sin :

5 10 15 20 25 30

Toki ok þorgærðr þau le[tu] . . . at Forkunn, sun sinn.

»Toke och Torgärd de läto . . . efter Forkunn, sin son.»

Till läsningen: 1 **t** är säkert; likaså 3 **k** (icke stunget). 11 **e** är säkert stunget. Icke stungna äro 10 **k**, 17 och 30 **i**. — Leitz: 1—4 **ugi**, 7—12 **porkil**. Teckningen av ornamentiken är mycket felaktig. — Brate: 1—4 **glumi** (»Runorna **gl** äro fullt säkra, om ock något otydliga»), 7—12 **porker**.

7—12 **porker** måste vara ett kvinnonamn. Utan tvivel är det fsv. *Thorgärdh*, isl. *Þorgærðr*, med *ð* bortfallet i nom. mellan de två *r*-en. Det förekommer även D 2: 251 V. Ledinge, Skederids sn (**purkir**), Ög 81 (**pukir**). — Om *Toki* se Sö 252. — *Forkunnr* (*Forkuðr*) är ett icke alldeles ovanligt mansnamn i uppländska inskrifter: utom här förekommer det på U 41, 96, 126, L 429 och 430 Vilunda, Hammarby sn, L 558 Lövestaholm, S:t Olovs sn, D 1: 117 Furby, Giresta sn. Från medeltida svenska urkunder finnas några få belägg. Det förekommer också på två danska runstenar: W.-J. 94 Taarnborg, Sjel-land (läsningen är osäker), och W.-J. 141 Simris, Skåne (vars ornamentik är uppsvensk). Namnet är östnordiskt. Det är icke känt från västnordiska källor. Ursprungligen är *Forkunnr* ett binamn, sannolikt identiskt med substantivet isl. *forkunnr*, f. 'lust, iver, längtan'. Det torde alltså vara bildat på annat sätt än det fornnorska, nästan blott från en enda släkt kända namnet *Víðkunnr*, tydligen identiskt med adjektivet *víðkunnr* 'vida känd'.

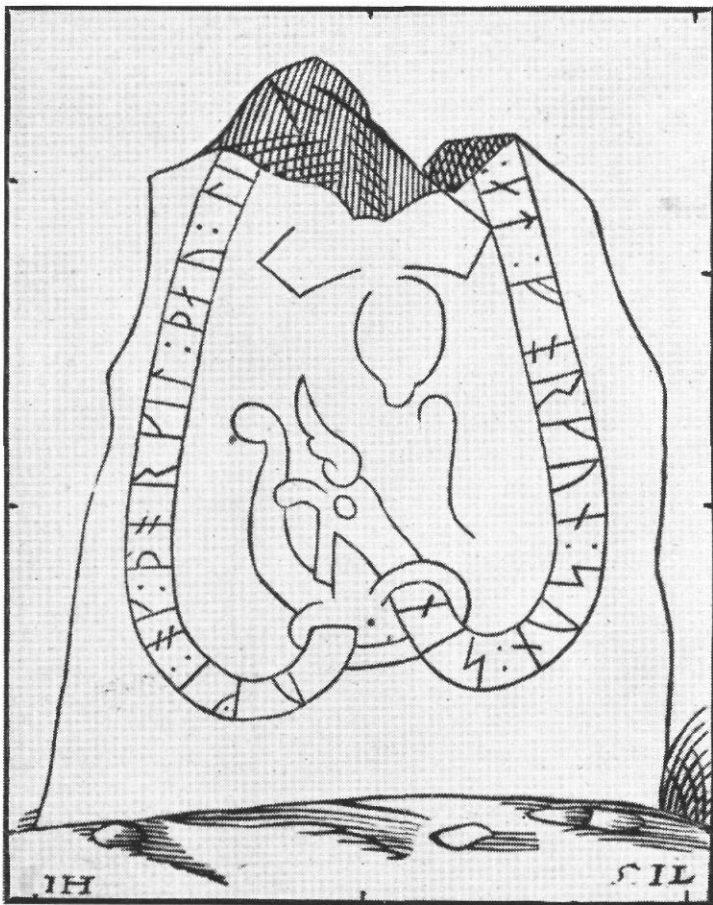

Fig. 11. U 14. Österås, Munsö sn.
Efter B 281.